

Шановні колеги!

Минув ще один рік жорсткої війни, яку принесли на нашу землю московські окупанти. Протягом багатьох століть не можуть змиритись, що поруч живе та утверджується українська нація. Народ, який сам обирає свій шлях: з ким дружити, з ким єднатися, які цінності розвивати і підтримувати. Як показали роки боротьби - українець ніколи не дасть себе підтоптати, принизити.

Відкинути цінності, які стали глибоким корінням та основою нашого життя. Тому й сьогодні, щодня протистоємо ненависним ворогам, жертвуючи своїм життям задля мирного майбутнього української нації.

Як і у перші дні війни чимало журналістів із зброєю у руках захищають Батьківщину на передньому краї. Інші тримають інформаційний фронт, який ох як важливий для міцності армії та тилу. Чимало колег поклали своє життя заради щасливого майбутнього своїх сімей, дітей та внуків. Львівська обласна організація Національної спілки журналістів України спільно із Центром журналістської солідарності з перших днів війни робить усе щоб згуртувати журналістську спільноту, допомогти колегам з окупованих та деокупованих територій не втрачати інформаційний зв'язок із земляками, доносити правду про героїзм українського народу, нашого війська. Ми не втрачаємо зв'язок із членами нашої журналістської організації, які служать у ЗСУ, допомагаємо їм як морально так і матеріально. Гуртуємось у боротьбі з ворогом.

На порозі Різдва Христового та Нового року аналізуємо пройдені у боротьбі роки. Але дивимось впевнено у майбутнє. Наша журналістська праця буде однією з багатьох цеглин, яка на міцному фундаменті нашої державності, з новою силою розквітне у родині вільних народів. З Божою допомогою віримо, що Новий рік принесе нам Перемогу та Спокій у кожному домі.

Допомога фронту

420-й Окремий Батальйон Безпілотних Систем "ХОРТ" на фронті з 2024 року. Це ті воїни, які не раз доводили важливість та дієвість безпілотних систем у сучасній війні — і яким ми так само неодноразово допомагали. Торік Львівський коледж індустрії моди, святкуючи 80-річчя заснування, придбав для підрозділу «Volkswagen Sharan»: це була подяка військовим за можливість продовжувати навчання й безпосередня допомога, якої на той час потребували воїни.

Громадська організація «Право та справедливість», отримавши премію імені В'ячеслава Чорновола за документальний фільм «Обличчя війни», спрямувала всю грошову частину відзнаки на допомогу «Хортам» — придбали чотири дрони. І це той випадок, коли мистецька робота перетворюється на реальний внесок у безпеку наших захисників.

Нещодавно в підрозділі сталася нова проблема: вийшла з ладу «швидка», яка працювала на передовій. Якісний та справний транспорт на передовій це одна з найважливіших потреб, а дієздатні «швидкі» — це можливість вчасно евакуювати поранених. Щоб її поладити, знову об'єдналися різні сили: ГФ «Скеля», ГО «Право та справедливість», голова Спілки журналістів Ярослав Климович, а також волонтери з-за кордону — Василь Максимчук і Ігор Фітьо. Спільно вдалося зібрати 100 тисяч гривень на ремонт і продовжити збір ще 50 тисяч, аби повністю закрити потребу.

далі на 3 сторінці

Уряд реформує інформаційну політику та стратегічні комунікації в державі

«Уряд реформує інформаційну політику та стратегічні комунікації в державі. Нам, комітету, повернули повноваження в управлінні ключовими державними інформаційними ресурсами. Ми надалі тісно співпрацюватимемо з Міністерством культури, але відповідальності в цій сфері буде значно більше».

Так прокоментував новий етап в роботі Держкомітету з прийняттям урядового рішення про перерозподіл функцій між державними відомствами Голова Державного комітету з телебачення і радіомовлення Олег Наливайко. Про це він сказав на круглому столі «Зміцнення стійкості прифронтових медіа як інструменту боротьби з дезінформацією», організованому НСЖУ.

далі на 3 сторінці

Журналістика майбутнього: у Львові студенти презентували медійні проекти

Яким має бути медіасередовище у найближчі роки – своїм баченням проблематики поділилися майбутні медійники, студенти факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, які представили авторські проекти. Спільно з викладачами та координаторкою Центру журналістської солідарності у Львові Наталією Войтович також обговорити не менш важливу проблему – як у вирі таких швидких змін знайти та не втратити роботу, що якомога більше розкриє їхні сильні сторони.

Розвиток журналістики у майбутньому постає дискусійним питанням серед медіаекспертів на тлі активного розвитку технологій штучного інтелекту. Однак важливо не забувати, що аудиторія прагне унікального контенту й менш перевантаженого інформаційного простору.

Студенти факультету презентували власні концепції майбутніх медійних ініціатив, можливих тенденційних форматів та жанрів, локальних проектів та ідей тем, висвітлення яких потребуватиме аудиторія. Окрім цього, вони пропонували нові та сучасніші підходи до роботи з читачами, адже журналістика не може залишитися осторонь змін цифровізації.

Важливою темою стало проходження практики студентів у медіа. Адже це їхній перший досвід, що у подальшому формує гарне підґрунтя для розвитку в медіасфері. У підсумку з'ясували, що слід дотримуватися балансу в поєднанні практичного та теоретичного підходів.

– Ми часто говоримо студентам про важливість практики, адже це зможе відчутно справжню атмосферу й пізнати, скажімо, внутрішню «кухню» й усі тонкощі в підготовці матеріалів. Презентації проектів показали, що наші студенти мають гарне бачення журналістики майбутнього й показують нам цікаві кейси для натхнення. Це надає впевненості, що українська журналістика матиме класних наслідувачів, – зазначив викладач факультету Орест Маєвський.

На зустріч також завітали журналісти з багаторічним досвідом у редакціях медіа, які висвітлили власне бачення після концепцій студентів. Цінними стали зауваження щодо професійних моментів, адже під час реалізації ідей можуть виникнути етапи, де знадобиться певна зміна стратегії.

– Сучасна журналістика стрімко змінюється, і надзвичайно важливо, аби майбутні журналісти мали постійний конект із журналістами-практиками. Лише так можливий справжній обмін досвідом, який поєднує теорію і практику. Ми переконалися, що студенти мають чудові ідеї для своїх майбутніх проектів, і важливо підтримувати їх на цьому шляху. Особливо цінно, що до зустрічі долучилися медійники зі стажем – вони поділилися власним баченням і дали поради тим, хто тільки починає свій шлях у професії, – наголосила координаторка Центру Наталія Войтович.

Авторка: Дар'я Маркова

Львівська Спілка Журналістів нагородила переможців Всеукраїнського літературного конкурсу

25 вересня у стінах Львівської обласної організації Національної спілки журналістів України Львівська Спілка Журналістів нагороджували переможців Всеукраїнського літературного конкурсу серед учнівської молоді "У римах світлих оживає слово" у номінації «Публіцистика».

Конкурс проводиться щорічно за підтримки Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, департаменту освіти і науки ЛОБА та Львівської муніципальної бібліотеки.

Засновницею проекту та головою журі є Наталія Калиновська – відома українська поетеса, письменниця, журналістка, член Національної спілки письменників України, Української асоціації письменників, заслужений діяч естрадного мистецтва України, науковець, педагог, громадська діячка, викладач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка».

На заході були присутні учасники конкурсу, а саме здобувачі освіти Львівської академічної гімназії з учителем та керівником редколегії газети «Світ гімназії» Наталією Петровською, яка відзначила високі досягнення учнів у публіцистиці.

Також вона вручила подяку керівниці конкурсу Наталії Калиновській за вагомий внесок, підтримку та розвиток літературних талантів, плідну співпрацю з учнівською молоддю Львівської академічної гімназії, яка триває сім років поспіль.

До юних журналістів з вітальним словом звернувся керівник ЛОО НСЖУ Ярослав Климович, який наголосив на важливості підтримки конкурсу серед учнів, які посправжньому щиро пишуть про те, що надихає, що дає сили – про Україну, війну, віру та майбутнє.

Наталія Калиновська подякувала усім за плідну співпрацю та побажала учасникам конкурсу надалі писати та розвивати свій талант.

Також поетеса представила журналістку, членкиню Національної спілки журналістів України, громадську діячку,

голову ГО «Освітньо-європейський центр Феодосії Колесник» та членкиню журі Феодосію Колесник, яка оцінювала літературно обдаровану молодь у номінації «Публіцистика».

Зустріч стала безцінною можливістю для учнів почути розповідь про реальний досвід роботи журналіста в цій сфері, поставити оригінальні питання, отримати практичні поради і надихнутися на нові звернення.

Авторка: Феодосія Колесник

До цієї спільної справи приєдналися й інші ініціативи. Громадська організація «Бастіон ветеранів та пенсіонерів органів державної безпеки» разом із благодійником Ігорем Маричем організували гуманітарний вантаж для воїнів ЗСУ. До збору долучився також волонтер з Прибалтики Арніс — завдяки спільній роботі вдалося передати бійцям 20 шин для позашляховиків, намети, каремати, спальники та продукти швидкого приготування. Це ще один приклад того, як підтримка приходить із різних боків і як добрі наміри швидко перетворюються на конкретну допомогу на фронті.

Сьогодні відремонтована та запакована «швидка» вже вирушила на схід. Це коротка історія про довгу роботу небайдужих людей, про солідарність, яка не потребує гучних слів, і про те, як трохи зусиль кожного складається в реальну допомогу тим, хто тримає нашу країну.

Авторка: Діана Кільян

Уряд постановив, що Держкомтелерадіо відтепер відповідає за формування та реалізацію державної політики у сферах державного іномовлення, популяризації України у світі, стратегічних комунікацій, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, інформаційного суверенітету України в частині управління зазначеними цілісними майновими комплексами.

«Ми системно співпрацюватимемо з Міністерством культури там, де потрібна синергія зусиль, і будемо більш активними з партнерами, серед яких НСЖУ, — підкреслив Олег Наливайко. — Зокрема, ми не закинули проєкт по відкриттю на одній з книжкових фабрик газетної лінії, на якій можна буде друкувати газети».

з сайту НСЖУ

З 2026 року діятимуть нові правила перетину кордону для медійників

З 1 січня 2026 року змінюються правила виїзду за кордон чоловіків, які працюють у сфері медіа. Кабінет Міністрів ухвалив постанову № 1509 від 19 листопада, якою встановив зміни до порядку перетинання державного кордону для чоловіків віком від 23 до 60 років, які здійснюють професійну діяльність у сфері стратегічних комунікацій, медіа та інформаційній сфері. Про це повідомила Державна прикордонна служба.

Що змінюється

Згідно з документом, Державна прикордонна служба здійснюватиме пропуск таких осіб за наявності листа від Державного комітету телебачення і радіомовлення.

У листі мають бути зазначені дата виїзду, орієнтовна дата повернення, пункт пропуску та інші необхідні дані. Цей лист використовується для інформування Держприкордонслужби про участь громадян у заходах за кордоном.

До набрання чинності нової норми адміністрація Держприкордонслужби продовжує розглядати листи від Міністерства культури.

Необхідні документи для перетину кордону

Окрім відповідного листа, підтвердними документами, які надають право на перетинання державного кордону, залишаються:

- запрошення іноземної організації для участі у заході з перекладом українською мовою;
- паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- військовообліковий документ з відмітками ТЦК та СП або військовообліковий документ в електронній формі.

Максимальний строк тимчасового перебування за кордоном становить не більше 60 календарних днів. Рішення про пропуск ухвалюється лише на підставі чинного законодавства та за наявності належним чином оформлених документів. У разі непідтвердження мети поїздки уповноважені службові особи Держприкордонслужби відмовляють у перетинанні державного кордону.

Нагадаємо, чоловіки віком від 18 до 60 років, які мають бронювання від мобілізації, можуть виїжджати з України не лише у службове відрядження, а й у відпустку. Заброньовані працівники можуть виїхати за наявності відповідних документів.

інформаційна служба НСЖУ

«Одного джерела замало, навіть якщо інформація виглядає переконливо», – Володимир Телюк, заступник директора зі стратегічного розвитку OSINT-агенції «InsightOps»

OSINT – це розвідка з відкритих джерел, інструмент, що дозволяє бачити приховане, виявляти ризики й розкривати історії. OSINT дедалі частіше стає інструментом не лише спецслужб, а й журналістів і представників багатьох інших професій. Про майбутнє Osint в журналістиці, роль у сучасній війні та щоб краще зрозуміти, як працює розвідка відкритих джерел на практиці ми поспілкувалися з Володимиром Телюком, заступником директора зі стратегічного розвитку OSINT-агенції «InsightOps», яка базується на пошуку та аналізі інформації з відкритих джерел.

–Пане Володимире, що для вас стало найбільшим поштовхом до початку роботи з OSINT?

–Насправді, вирішальним став початок повномасштабного вторгнення. Тоді я працював керівником пресслужби Львівської обласної ради, і ми разом з іншими українськими комунікаційниками за грантовою програмою поїхали до Чехії на навчання з протидії російській дезінформації. Там пройшли інтенсивні курси, зустрічалися з представниками уряду й міністерств, із громадськими організаціями та журналістами, спілкувалися з радниками чеського уряду, які спеціалізуються на OSINT. Вони поділилися практичними підходами: що і де шукати, як структурувати роботу.

Я і раніше зустрічався з розвідкою відкритих даних, але там отримав помітно глибші знання про те, як OSINT допомагає у військовій сфері, приніс їй журналістиці. Раніше я сприймав це як прерогативу спецслужб і правоохоронців, а чеські колеги показали, що для журналістики й бізнесу OSINT так само критично важливий: він дозволяє уникати значної частини ризиків і ухвалювати обґрунтовані рішення.

У журналістиці ми багато чого робимо інтуїтивно, але застосування саме методології OSINT дає змогу швидше досягати мети, ефективніше збирати, аналізувати та систематизувати дані.

Після повернення я почав шукати у Львові та Україні фахівців, які займаються OSINT-пошуком, і ми об'єдналися та створили організацію.

–Що для вас найцікавіше в роботі з відкритими джерелами?

–Найбільше захоплює непередбачуваність кінцевого результату. Ти отримуєш завдання й вихідні дані, але не знаєш, яка інформація спливе і в який бік піде розслідування, який ризик виявиться ключовим, де саме з'явиться розв'язка. Найважче – коли бракує даних. Буває, день-два працюєш у різних напрямках, тестуєш інструменти – і жодного необхідного фрагмента. А потім раптом знаходиться одна точкова деталь, і весь клубок розмотується: пазли складаються, логіка стає очевидною.

Іноді це стара фотографія з родиною, іноді – прізвище людини, яка певного року була бенефіціаром компанії. Інколи вирішальним виявляється додатковий номер телефону чи пошта: за ними видно, що в людини є ще одна «нитка» інформації, прихована від загалу – під чужими контактами чи даними. Одна така дрібниця – і вся конструкція стає прозорою.

–Як ви перевіряєте правдивість інформації, знайденої у відкритих джерелах?

–Так само, як у якісній журналістиці: мінімум три-чотири незалежних джерела. Чим більше незалежних підтверджень, тим краще. Одного джерела замало – навіть якщо інформація виглядає переконливо.

Якщо ми не можемо перевірити дані, але вважаємо їх важливими для рішення замовника, ми чесно позначаємо статус як імовірний і пояснюємо чому. Втім здебільшого вдається знайти два-три надійні канали перевірки, де дані підтверджуються перехресно.

–Чи потрібні інтуїція й креативність у цій сфері, чи головне – алгоритми?

–Алгоритми – це опора, вони тримають фокус: не відволікатися, не забувати в деталях, тримати делайні. Але крім алгоритмів завжди є місце інтуїції, наполегливості, випадку і чесному «бажанню докопатися».

Часто допомагає вміння свідомо зробити паузу: відкласти завдання, переключитися на інше, повернутися через годину-дві зі свіжою головою, переглянути хід думок, побачити, що могло вислизнути.

Креативність тут – не про хаос, а про здатність комбінувати методику з нестандартним поглядом у потрібний момент.

–Пригадайте приклад, коли OSINT дозволив розкрити важливу інформацію, яку інакше отримати було б неможливо.

–Оскільки ми працюємо саме в OSINT, майже кожен наш кейс стоїть на відкритих джерелах. Якщо говорити про міжнародний досвід, показовою є історія рейсу MH-17. Без роботи журналістів-розслідувачів і без масивів відкритих даних – супутникових знімків, аналізу фото й відео, відстеження переміщень військових колон і конкретної техніки з території Росії на тимчасово окуповані райони Донеччини – встановити тип озброєння і причетних було б набагато важче. Власне, суд у цій справі врахував OSINT-дані серед доказів, і це важливий прецедент.

Цифрових слідів щодня стає більше, кожна людина з мільярдної аудиторії залишає помітні дані, і є що аналізувати. Тому я бачу в цьому напрямі серйозну перспективу – і для правосуддя, і для суспільства, і для безпеки.

–Як нові технології змінюють OSINT?

–Вони спрощують, покращують і прискорюють ключові етапи. Дуже часто спочатку потрібно ідентифікувати людину, організацію або сам факт – і за браку вихідних даних це «з'їдає» найбільше часу. Інструменти на основі ШІ допомагають цей етап суттєво скоротити: швидше звірити масиви, знайти перетини. Візьмімо аналіз фотографій: колись потрібна була роками відточена експертиза геолокації; є спеціалісти, які з точністю до 1 км можуть визначити місце. Сьогодні алгоритми дають підказки автоматично: на знімку з вікна – силует будівлі, і ШІ вже підкидає ймовірні локації та вулиці. Це не скасовує роль людини – вона мусить перевірити, підтвердити, але швидкість і якість попереднього скринінгу виросли істотно.

Так само з великими обсягами контенту: транскрибування інтерв'ю, аналіз відео, навіть оцінка динаміки на новинних сайтах – те, що вручну забрало б дні, тепер робиться значно швидше і дає можливість аналітику зосередитися на аналізі.

–Чи може OSINT стати частиною журналістської освіти?

–Не просто може – мусить. Це окремий метод розслідувань, якому слід навчати: предмет, дисципліни, практика. Думаю, у найближчий рік-два побачимо великий стрибок у збиранні та аналізі даних не лише в журналістиці, а й у суміжних галузях. Майже все, що ми робимо, оцифроване й так чи інакше опиняється в мережі. Завдання – грамотно зібрати, коректно проаналізувати і зробити виважені висновки.

–Яка історія з вашої практики викликає у вас найбільшу гордість?

–Є багато кейсів, про які не можу розповідати, через конфіденційність. Зате можу сказати про наслідки подібної роботи: завдяки OSINT-звітам у низці підприємств і організацій на певні посади не взяли людей, які несли б високі ризики, а також не підписали договорів, що були наперед не вигідними для замовника. Це ті рішення, які економлять ресурси й забезпечують репутацію – і саме заради таких результатів варто працювати.

–Що найбільше мотивує вас залишатися в цій сфері?

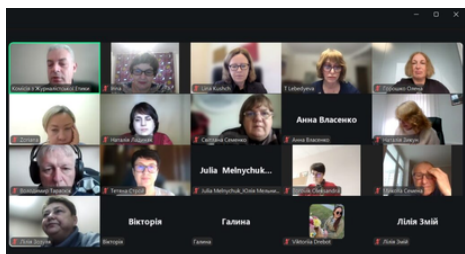
–Динаміка розвитку і відсутність стелі. Ми всі недосконало знаємо предмет, тож доводиться вчитися щодня, тримати руку на пульсі, бути «в тренді». Дуже допомагає спільнота: дослідники й аналітики постійно обмінюються інформацією про нові тренди, інструменти, підходи. От буквально вчора я повернувся з закритої конференції в Києві про OSINT, соціальні мережі та нові тенденції у військовій сфері. Саме це й мотивує – постійне зростання і відчуття, що наступний крок відкриє ще ширший горизонт.

Авторка: Софія Божена Майдан

Мова ворожнечі: як медіа не стати ретранслятором

«Коли ворог атакує нас ззовні, мова ненависті руйнує єдність зсередини», – на це звернули увагу спікери онлайн-вебінару «Мова ненависті як фактор безпеки: визначення, ідентифікація, критерії, наслідки», який провела Комісія з журналістської етики (КЖЕ) за фінансової підтримки Європейського Союзу та Ради Європи і в якому взяла участь Національна спілка журналістів України (НСЖУ). Це перший захід з проблематики «Боротьба з мовою ненависті в Україні», який у форматі онлайн-вебінару запустила КЖЕ за фінансової підтримки Європейського Союзу та Ради Європи. Під час зустрічей експерти КЖЕ діляться досвідом, інструментами аналізу та практичними порадами для редакцій.

«Розуміння проблеми починається з аналізу – передового досвіду, реальних прикладів і нових небезпечних тенденцій. В умовах війни, втрат і глибокого суспільного стресу в Україні виникають нетипові форми стигматизації та нові прояви мови ненависті. Вони загострюють конфлікти, провокують агресію й підживлюють ворожнечу. Медіа мають вирішальний вплив на цю ситуацію. Вони можуть як підсилити мову ненависті, так і стати потужним інструментом для її запобігання та подолання», – звертають увагу у КЖЕ.

Букви і терміни

–Чи виправдано писати РФ і Росія з маленьких літер, чи варто називати ворога словами «русня», «орки» тощо? Комісія з журналістської етики вирішила розробити рекомендації щодо використання емоційно забарвленої лексики в журналістських матеріалах про війну, оскільки про це надходить багато запитань від журналістів. Журналістам варто дотримуватися нейтральної мови, якщо ми хочемо, окрім нашої аудиторії, здобути аудиторію міжнародну, аби вона звернула увагу і відреагувала на російські воєнні злочини в Україні.

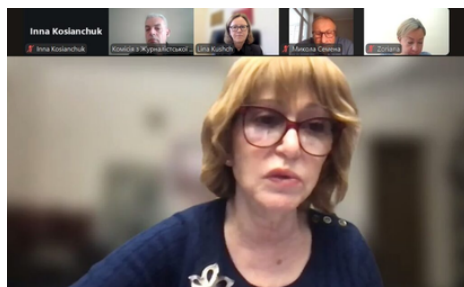
Тож ми повинні писати так, як це передбачено і правилами мови, і міжнародними документами. Втім, можна писати і Росія, і Путін з маленької, якщо це рішення редакції, і якщо його пояснюють аудиторії. Терміни «рашизм», «рашисти» та похідні – більшість членів комісії погодилися з тим, що це уже стає терміном, який чітко проводить паралелі між фашизмом і диктаторським режимом сучасної Росії, і тому має право на використання. А щодо термінів «орки» та інших синонімів, що означають російських військових, то більшість членів комісії, висловилися проти використання цього терміну.

Про це розповіла спікерка онлайн-вебінару «Мова ненависті як фактор безпеки: визначення, ідентифікація, критерії, наслідки» – перша секретар НСЖУ, членкиня Комісії з журналістської етики **Ліна Куц** – журналістка з понад 25-річним досвідом роботи в медіа, яка працювала в газеті «Голос України», «Українська служба BBC», «Reuters».

Це лише один з нюансів, які розглядалися під час вебінару. Адже тема досить актуальна.

Ліна Куц проблематикою мови ворожнечі в українських медіа займається з 2014 року – після початку гібридної російської агресії в Україні. Сама переселенка з Донецька – вона почала дослідження проблематики в аспекті, пов'язаному з внутрішньо переміщеними особами.

–Коли я переїхала до Києва, мені здавалося, що всі розуміють ті обставини, в яких ми опинилися, але я стала спостерігати оцю поляризацію в українському суспільстві, і в тому числі вона відбилася на українських медіа. Наприклад, коли деякі медіа повідомляли про правопорушення, зазначаючи, що підозрювані у правопорушеннях є вихідцями із певного регіону. Заглибившись у цю тему, я стала вивчати міжнародний досвід, брала участь у кількох заходах, які реалізувалися за Міжнародним проектом із міграції. Я стала редакторкою української версії посібника із висвітлення міграції, тому що медіа нерідко припускалися мови ворожнечі щодо мігрантів. А від початку повномасштабного вторгнення в Україну я, як членкиня Комісії журналістської етики, більше занурена у дослідження, моніторинг і оцінювання матеріалів українських медіа, адже значна частина скарг, які ми отримуємо, стосуються використання мови ворожнечі в Україні, – розповіла Ліна Куц.

Як повідомила членкиня Комісії з журналістської етики Тетяна Лебедева, за два місяці – з вересня до 6-7 листопада, Комісія з журналістської етики отримала 28 скарг, з них 5 – на прояви мови ненависті.

–Я знаю багато організацій, завдання яких, у тому числі – боротьба з мовою ненависті. Це поліція, прокуратура, інші силові структури. Але без медіа-компонента ця боротьба безсила. Тому що медіа, з одного боку, можуть помилково стати розповсюджувачами мови ненависті, якщо журналісти чи редактори не дуже добре розуміють її ознаки та наслідки. І це необхідно виправляти. Є одна редакція, на яку ми з великою частотою отримуємо скарги, бо, наприклад, повідомлення про кожен злочин вона починає з того, якої національності є злочинець, тобто, узагальнює і називає національність як першопричину злочинів. Ми розглядаємо ці скарги, пишемо зауваження, бо ж потрібно розуміти, які наслідки можуть бути від таких публікацій. З іншого боку, медіа можуть і мають активно протидіяти проявам мови ненависті.

Тобто, виконувати просвітницьку роль, пояснювати аудиторії неприпустимість її використання. Зокрема, пояснювати, які нові групи стигматизації з'явилися в Україні під час війни, – зауважила Тетяна Лебедева.

За її словами, іноді необережна фраза може дуже болюче відбитися на житті громади, наприклад, чи військового підрозділу тощо. Тобто, медіа мають спочатку зрозуміти самі, а потім нести в аудиторію своє розуміння, що таке мова ненависті і як її не допускати.

Міжнародний досвід

Ліна Куц звернула увагу на те, що загальноприйнятого визначення поняття мови ворожнечі не існує. І запропонувала медійникам керуватися двома документами.

Перший – це загальнополітична рекомендація Європейської комісії проти расизму та нетерпимості №15. Ліна Куц брала участь у проекті Ради Європи – а це дослідження щодо шляхів подолання мови ворожнечі в Україні. Вона зауважила, що КЖЕ зробила значний внесок до цих документів. Організації, які працювали над цим планом, домовилися керуватися рекомендацією Європейської комісії проти расизму та нетерпимості.

–Мова ворожнечі передбачає пропаганду, заохочення або підбурювання в будь-якій формі до приниження, ворожнечі або образи осіб чи групи осіб, а також як будь-який прояв утисків, образ, створення негативних стереотипів, стигматизації або погроз щодо до певної особи або осіб, будь-яке виправдання всіх перерахованих форм вираження за ознакою раси, походження, національної або етнічної приналежності, віку, інвалідності, мови, релігії або переконань, статі, гендеру, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, – звернула увагу Ліна Куц.

Другий – визначення стратегії та плану дій ООН проти мови ворожнечі, що визначає мову ворожнечі як будь-якого роду комунікацію в усній, письмовій або поведінковій формі, яка носить ворожий характер або використовує зневажливі чи дискримінаційні формулювання щодо будь-якої особи чи групи осіб за ознакою того, хто вони є, або іншими словами, за ознакою їхньої релігії, етнічного походження, національності, раси, кольору шкіри, соціального походження, статі та інших факторів ідентичності. –Цей список ознак не є вичерпним. В кожній ситуації, наприклад, війна, пандемія або ще якісь соціальні явища, може бути якась інша окрема група людей і ми можемо бачити поширення мови ворожнечі стосовно цієї групи людей, – зауважила спікерка.

Авторка: Інна Косянчук,
інформаційна служба НСЖУ

повний матеріал на сайті НСЖУ

Хранитель пам'яті: завідувач відділу періодичних видань Львівської національної бібліотеки України імені Василя Стефаника – Юрій Романишин

У відділі періодичних видань Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника зберігаються мільйони сторінок української історії — від найдавніших газет до самвидавців. Уже три десятиліття цим унікальним фондом опікується Юрій Романишин — завідувач відділу, україноцентрист, член правління ЛОО НСЖУ, хранитель пам'яті. У розмові зі Львівською спільнотою журналістів він відкриває маловідомі сторінки історії бібліотеки, розповідає про формування фондів та пояснює, чому друковане слово залишається ключем до розуміння нашої держави.

Розкажіть історію формування бібліотеки Стефаника. Як вона виникла і яким чином різні бібліотечні колекції об'єдналися в одну інституцію?

Бібліотека складається з багатьох різних бібліотек, які з часом влилися до неї. Вона не виникла одразу як окрема інституція. Основу становлять фонди приблизно ста бібліотек, що потрапили сюди у різні періоди.

Ключовою віхою став вересень 1939 року. З приходом радянської влади почалося системне нищення всього «неугодного» режиму: першим був грабунок, другим — знищення. Закривали Наукове товариство ім. Шевченка, «Рідну школу», «Просвіту», церковні та громадські бібліотеки, а їхні фонди передавали до тоді ще формованої бібліотеки.

Українських діячів і інтелігенцію розстрілювали, вивозили або знімали з посад, а їхні приватні бібліотеки й колекції також опинялися тут. Частина фондів бібліотеки Оссолінських теж залишилася у Львові й увійшла до структури бібліотеки Стефаника.

Тому називати її «колишнім Оссолінеумом» — неправильно. Це українська бібліотека, сформована з багатьох різних збірок, і значна частина її фонду — саме українські видання.

Ця будівля, в якій зараз знаходиться бібліотека — як ви її отримали?

Бібліотека Стефаника ніколи не отримувала спеціально збудованого корпусу. Приміщень бракувало, а надходжень у радянський час було дуже багато — десятки тисяч примірників щороку, сховища не витримували.

Частина фондів зберігалася в Гарнізонному храмі святих Петра і Павла, який радянська влада перетворила на склад. Парадоксально, але саме бібліотечна функція допомогла зберегти храм.

У 1999 році тодішній директор бібліотеки Лариса Іванівна Крушельницька звернулася до міської ради з проханням про нове приміщення. Місто передало занедбану будівлю колишньої школи — російської, вже закритої. Вирішили, що тут буде відділ періодичних видань, бо саме він найбільше потребував площ.

Коли я вперше зайшов у будівлю, вона була у вкрай тяжкому стані, потрібно було робити все з нуля. Завдяки підтримці Національної академії наук та українців із діаспори, передусім родини Івани та Мар'яна Коців із США, ми змогли її відновити. Коці багато років підтримували культурні проекти в Україні, а в цьому випадку стали головними меценатами, тому відділ носить їхнє ім'я.

Ваш відділ має понад 1 млн 800 тис. одиниць зберігання, розкажіть, про те, які колекції в вас представлені.

Отже, йдеться про друковані видання. Це найбільший відділ преси в Західній Україні й фактично унікальний для всієї держави: найбільша кількість українських періодичних видань зосереджена саме тут.

Особливе значення мають видання до 1939 року і в ширшому сенсі — до 1945 року. З приходом советів почалося ідеологічне «перепишування» фондів: частину українських видань віднесли до спецфонду, де вони перебували в закритому доступі до 1994 року. Туди потрапляли тексти зі словом «незалежність», «niepodległość» або твори «неблагонадійних» авторів.

Якщо автор починав співпрацювати з радянською владою, його видання повертали в діючий фонд. Саме тому сьогодні фонд такий багатий і контрастний — це живий зріз боротьби за українську ідентичність і спроб її витіснення.

Як сьогодні формується фонд періодичних видань: що надходить, за яким принципом відбираєте? Як часто надходять нові матеріали, і як ви визначаєте, які видання мають бути збережені?

Коли ви приходите в бібліотеку, перше, з чим працюєте, — каталог. За ним стоїть величезна невидима робота: надходження, опрацювання, збереження, розміщення. Щороку до відділу періодики надходить 10–15 тисяч журналів.

Ми не списуємо видання. Жодних підстав для цього немає — незалежно від змін політичних режимів. Як національна наукова бібліотека, ми є депозитарієм: усі видавництва України зобов'язані надсилати нам свої друковані органи. На жаль, не всі виконують цю норму.

Окрема тема — окуповані території. Ми мали значні надходження з Криму й інших регіонів, де тепер усе українське нищиться. Те, що встигло потрапити до нас до окупації, збережене. Коли ці території будуть звільнені, ми готові надати тамтешнім громадам цифрові копії.

Я, як керівник, є україноцентристом: усе, що видрукувано, має бути збережене, щоб люди могли читати й аналізувати.

У фонді є українські газети, що виходили за межами України — у США, Канаді, Бразилії, Польщі, Німеччині. Як формувалася ця діаспорна колекція?

Щодо діаспорних видань, умовно виділяємо три етапи: до 1945 року, після 1945-го і після 1991-го. За радянського режиму преса з Канади, США чи Аргентини майже не могла потрапляти в Україну.

Після відновлення незалежності українці з діаспори почали приїжджати, шукати зв'язок із Батьківщиною й привозити або надсилати видання. Переважно це приватні дарунки — ми не маємо бюджету на передплату закордонної періодики.

Часто люди самі пропонують свої зібрання. Один старший чоловік, шахіст, подарував нам величезну колекцію шахових журналів — чотири великі мішки. Із них близько 400 назв ми не мали взагалі. Так поповнилася унікальна шахова колекція.

Ми завжди наголошуємо: даруєте не в нікуди. Це державна інституція, фонд працює для України й українців. Потім можна прийти з дітьми й показати: «Це наша родинна історія, і вона тут збережена».

Розкажіть, будь ласка, як саме відбувається доступ до фонду: від пошуку в каталогах до отримання видання в читальному залі.

Опис фонду ми ведемо у форматі MARC 21. Фактично відмовилися від паперових каталогів, хоч певний перехідний період був — особливо старшим працівникам було важко уявити, що все тримається на серверах і цифрових копіях.

Сьогодні маємо два повноцінні інструменти: електронну систему Aleph та оцифровані карткові каталоги. На сайті бібліотеки працює пошук, де можна ввести автора, назву, рік чи шифр. Якщо ж видання ще не внесене до електронної бази, його можна знайти в розділі «Картковий каталог» та переглянути скани карток онлайн.

Стаючи користувачем, ви отримуєте читачий квиток і особистий PIN-код. Замовлення можна зробити як у бібліотеці, так і дистанційно. Наступного дня після 10:00 видання вже чекає на вас у читальному залі.

Останні два роки преси зберігаються безпосередньо в читальному залі у відкритому доступі, старіші — в сховищах, але їх легко замовити. Цензури немає: ми більше не вимагаємо листів від деканів чи кафедр, як це було за радянських часів. Видання офіційно вийшло в Україні — божже, кожен має право його читати й використовувати.

Як ви організовуєте доступ читачів до оригінальних примірників, щоб не пошкодити їх? Я впевнена, що за роки було чимало випадків, коли щось знищували.

Раніше справді траплялися випадки вандалізму: вирізали статті лезами, вивирали сторінки, щоб використати текст без посилання. Так назавжди втрачалися номер, контекст, цілісність видання.

Сьогодні цього майже немає, бо ми пропонуємо якісне сканування й копіювання. Немає потреби вирізати щось фізично — достатньо замовити цифрову копію.

У читальному залі зберігаємо лише найновіші роки, решта — у сховищі в контрольованих умовах. Це баланс між доступністю й збереженням.

Як ви визначаєте цінність конкретного примірника: його рік, стан, рідкісність, історичний контекст?

Ми не ставимо «цінників» на окремі примірники. Ніколи не знаєш, що через кілька десятиліть стане особливо важливим. Збираємо все українське — час сам виявляє, що є ключовим.

Періодика цінна не стільки одиничним номером, скільки повнотою комплексу за певний період. Зараз, наприклад, готуємо опис самвидавців, які виходили напередодні Незалежності. Колись це були листівки й брошури «на коліні», а тепер це документи епохи.

Ми оцінюємо цінність за часом, контекстом, належністю. Частина польської преси Речі Посполитої збереглася у Львові саме завдяки Оссолінським, і тепер у нас є видання, яких немає навіть у сусідніх країнах.

Які вікові категорії людей найчастіше приходять до вас?

Ми записуємо студентів із першого курсу, учасників Малої академії наук, аспірантів, науковців, людей старшого віку. Студенти приходять за завданнями, аспіранти — з дисертаціями, старші люди — шукати історію свого регіону чи родини.

До нас приїжджають дослідники з інших областей та країн. Ми відкриті для всіх, хто потребує доступу до інформації й готовий працювати з нею відповідально.

Які газети та журнали сьогодні вважаються найбільш запитуваними у читальному залі?

Частина періодики читають заради аналітики, частину — як джерело з історії. Оперативні новини люди отримують здебільшого з інтернету, а ми забезпечуємо збереження друкованих першоджерел.

Близько 90% дослідників працюють з довоєнними та міжвоєнними виданнями: пресою до 1939 року, періодом німецької окупації, перехідними роками. Там описане щоденне життя сіл, міст, громад. Локальна історія, зібрана з газет, складається в загальноукраїнську. За радянських часів багато тем було заборонено, тепер це можна відкривати.

Яку частину всіх видань, які ви зберігаєте, ви особисто дослідили і прочитали?

Я маю свою спеціалізацію. Моя кандидатська дисертація — про видавничу та пропагандистську діяльність УПА, тож цей період знаю глибоко. Мене цікавлять і радянські роки, і розвал Союзу, і становлення незалежної України — самвидав того часу я читав практично весь.

Читаю багато і зараз, але фізично неможливо охопити все. Особливо ціню матеріали про регіони, бо вони дають живу картину країни. Також цікавлюся Першою світовою війною, українськими січовими стрільцями, пресою окупаційних режимів.

Головне — завжди пам'ятати про контекст: хто, коли і для кого це писав.

Яке видання з ваших архівів ви порадили б прочитати кожному українцю хоча б раз у житті?

Я не назву одну книжку чи одну газету. Українці мають читати українські видання — це формує їхній світогляд.

У нас є газети й журнали XIX століття, які ніхто не розрізав — вони чекали читача понад сто років. Є зшиті комплекти, яких десятиліттями ніхто не торкався.

Якщо хочете бути ерудованими — читайте. Якщо хочете бути дуже ерудованими — читайте те, що формує українство. Ми поступово оцифруємо фонди, але брак коштів гальмує цей процес.

Бібліотека — це інтелект держави. Штучний інтелект не працюватиме без наших знань, без історичних джерел. А ці джерела — саме тут.

Бібліотека Стефаника — це не лише установа. Це дім, відкритий для кожного, хто хоче знати більше про Україну і про себе.

”Народне здоров’я” – часопис УЛТ

Чи знаєте ви, що тепер у Львові виходить найстаріший за віком в Україні часопис «Народне здоров’я»?! Ще 1 січня 1912 року у Львові з ініціативи доктора Євгена Озаркевича започатковано видання журналу ”Здоров’я” – першого спеціального медичного науково-популярного і науково-практичного часопису українською мовою, друкованого органу Українського лікарського товариства, який виходив один раз на місяць.

Девіз часопису: *”В здоровому тілі здорова душа, де сила там воля витає!”*

Редактором часопису став др. Євген Озаркевич, адміністратором др. Іван Бережинський, помічниками редакції були медики-студенти із ”Медичної громади” Юліан Божейко та інші.

Євген Озаркевич в першому номері часопису поставив перед членами УЛТ два запитання: по-перше – чи потрібна наша газета-часопис; по-друге – чи громадянство підтримає фахове видання? На перше питання всі згодилися, що такий часопис-журнал потрібний. Відносно другого питання, теж не було сумніву, що потрібний науковий орган, де лікарі могли друкувати свої наукові і практичні доробки, реферати із зарубіжних медичних журналів.

У зверненні до лікарів др. Є. Озаркевич відзначив:

«Ми повинні поважати і знайомитися з чужими доробками, але ми повинні самі показати, що ми не гірші від чужих, що ми маємо також великий досвід і науковий потенціал. А основне, що треба було зробити - це ввести український термінологічний словник в медичній науці. Часопис повинен бути популярний, цікавий, щоб зацікавив не тільки медичних працівників, але й суспільство взагалі».

В часописі було відображено цілу низку різних відомостей: про загальну гігієну, догляд за хворими, про здоровий спосіб життя, спорт, фізичну культуру, боротьбу з алкоголізмом. Окрім того, редакційна рада поміщала різні поради про материнство, догляд за немовлятами, історії з життя відомих особистостей. Особливо цікавою рубрикою була дискусія про українську медичну термінологію.

Часопис відображав думку українських лікарів, які розуміли своє завдання, хотіли показати громадську працю, яка була б присвячена своєму народові.

Українське лікарське товариство звертало увагу на велику потребу розвитку і розбудову санаторіїв (які раніше називалися ”живці”). Часопис подавав відомості про різні кліматичні місцевості і закликав українських меценатів до будови пансіонів. УЛТ і його керівники хотіли купити санаторій в Карпатах (Ворохта), але нестача фондів і вибух першої світової війни перешкодили цьому. Метою УЛТ було збереження українського національного добра, показ того, якими багатими є наші землі, що повинні бути тільки в українських руках.

В часописі були завжди свіжі новини із медицини. Перші числа часопису – були спонсоровані УЛТ, на видавництво якого пішло майже 2/3 цілого річного доходу. Але журнал був цікавий, викликав зацікавлення серед широких кругів української інтелігенції (учителів, священників), що сприяло зростанню числа передплатників. Видрук платних оголошень, реклам допоміг ”Народній лічниці”, дав можливість збільшити кількість часопису до 400 примірників!

У 1928 році за ініціативою і під проводом професора М. Панчишина у Львові постало Гігієнічне товариство. Одним із засновників Українського гігієнічного товариства була др. Софія Парфанович, яка очолювала протиалкоголічну секцію, а згодом – в 1929р, стала головою і редактором ”Відродження”.

У першому номері журналу М. Панчишин і С. Парфанович звернулися до читачів про моральну і матеріальну підтримку. Часопис був дуже потрібний, добре слово і знання про гігієну, заразні інфекційні хвороби, їх профілактику завдячуючи йому могли дійти в різні куточки Галичини. Перша світова війна перекреслила всі добрі справи УЛТ на довгі роки.

Із вибухом першої світової війни у серпні 1914р. УЛТ припинило свою діяльність і видання журналу ”Здоров’я” на довгі десятиліття, аж до 1937року.

Продовженням ”Здоров’я” можна вважати часопис ”Народне здоров’я”, який видавався з 3 січня 1937р. Видавали його: ”Українське гігієнічне товариство” та ”Українське протиалкоголічне товариство ”Відродження”. Відповідальним редактором аж до кінця його існування (вересень 1939р.) був доктор Роман Осінчук.

У 1950 році у США з його ініціативи відновлено УЛТ, а у 1954 році розпочато видання «Лікарського вісника».

1991 рік – це час відновлення Українського лікарського товариства у Львові і другого народження часопису ”Народне здоров’я”. Проминали роки, змінювалися голови УЛТ, головні редактори і члени Головної управи, переборювалися труднощі фінансові і всі, хто проходив і відходив вносили свою частку енергії до спільної справи – видавництва часопису ”Народне здоров’я”.

Часопис зберігся завдяки підтримці засновників і видавців Українського лікарського товариства у Львові та Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Великий внесок у розвиток часопису зробили перший голова відновленого товариства, який був і його першим головним редактором, – професор Олександр Кіцера.

1991 рік – це час небувалого національного здвигу, часопис став популярним і цікавим для медичної громади. Професор О. Кіцера, як головний редактор, послідовно підкреслював, що фахові, наукові сили постали на основі національних цінностей, які були створені ще лікарями до Першої і Другої світових війн. О. Кіцера домігся відновлення часопису, завдячуючи наполегливості, журналістському досвіду і непересічному таланту письменника. Його перу належать цикл есе «Союз пера і скальпеля», унікальні новели

про недуги людей мистецтва та можновладців, збірки «На перехрестях життя» та «Сміх і гірх», дванадцять романтичних новел про славетні сторінки життя доктора Юрія Липи «Коротке цвітіння сріблястої липи», новели із життя лікарів «Проща» та низка інших.

Останнім часом увагу поціновувачів таланту О.Кіцери привернули цикл його розповідей «На межі мистецтва і медицини» про Пуччіні, Леонардо да Вінчі, Гойя, про одного із найвідоміших сьогодні британських політиків Бориса Джонсона, про нарцизм та ексгібіціонізм, про чужоземні запозичення у нашій мові та інші не менш цікаві унікальні розповіді.

З відродженням часопису зусиллями редколегії та Львівського державного медичного інституту він був визнаний в Україні та в середовищі українських лікарів за кордоном. Спільне видання "Народного здоров'я" і газети ЛДМІ "Alma Mater" підняло престиж науково-популярного медичного видання.

Наступний головний редактор часопису доктор медичних наук Юрій Гаврилюк, літературний редактор Алла Мака-Синиця, технічний

редактор Михайло Яремчишин у 1997 році стали перед фактом нестачі коштів для випуску часопису. Завдячуючи Юрію Гаврилюку, який звернувся за фінансовою допомогою до шоколадного бізнесу в Україні фірми "Крафт Якобс Сушард Україна", компанія погодилася стати спонсором "НЗ", якщо в часописі буде надруковано статтю американського дієтолога Дебори Вотерхаус "Чому жінки люблять шоколад?".

Юрій Гаврилюк, володіючи вільно англійською мовою, здійснив переклад та редагування запропонованої статті. Цей матеріал був надрукований в №№1-3 (94-96) часопису за 1997р. За отримані кошти для потреб редакції було куплено комп'ютерно-множиле обладнання, яке покращило ефективність та якість видавничої діяльності.

Юрій Гаврилюк – головний редактор у 1992-2000 роках, будучи далекоглядним, приступив до реорганізації часопису, укріпив матеріальну базу. Праця колективу редакції часопису дала свої плоди: наклад "Н.З." в 1997 році зріс до 8 тисяч примірників. Передчасна смерть Юрія Гаврилюка перекреслила всі плани створення на базі часопису потужного медичного редакційно-видавничого центру.

Велику допомогу надавали і закордонні прихильники та меценати, зокрема, колишній голова Світової Федерації Українських лікарських товариств др. Павло Джуль, архівар УЛТ Північної Америки др. Павло Пундій.

Наступним редактором часопису "Народне здоров'я" з 2000 року став доцент Зеновій-Тарас Масний. Треба відзначити, що всі редактори часопису працювали і працюють на громадських засадах "безоплатно". Українському лікарському товаристві пощастило, що на цю важку працю згодилися шановні лікарі-науковці, які відривали час від основної праці на кафедрах.

Член Національної спілки журналістів України доцент З. Масний - поет-лірик, який видав дев'ять поетичних збірок та дві об'ємні книги публіцистики. Його перу належать такі ексклюзивні видання, як «Мова мого рідного Львова» (50-ті роки ХХ-го сторіччя), а також збірник актуальної публіцистики «Як живеш, український лікарю?».

Немає ні одного виданого номера часопису "Народне здоров'я" де б не було статті або короткої замітки про події, які відбуваються в товаристві, звіти з медичних конгресів і з'їздів. На шпальтах часопису відображаються реалії життя медичної громади. За роки, що минули з часу відродження нашого товариства, часопис має навіть більше читачів у центрі та на сході держави, ніж на Львівщині, про що засвідчують дані «Укрпошти» щодо передплати. На кожному конгресі СФУЛТ та з'їздах ВУЛТ учасники виявляють значне зацікавлення змістом "Н.З.".

За останні роки в часописі широко висвітлюються етичні проблеми, історичні аспекти української медицини. В часописі, з ініціативи УЛТ, було надруковано "Етичний кодекс лікаря України", який було офіційно прийнято.

Започатковано рубрику "До 100-ліття УЛТ у Львові: Новітня історія. Постаті", в якій описуються життєві шляхи наших визначних професорів, педагогів, лікарів у післявоєнному часі і сьогоденні.

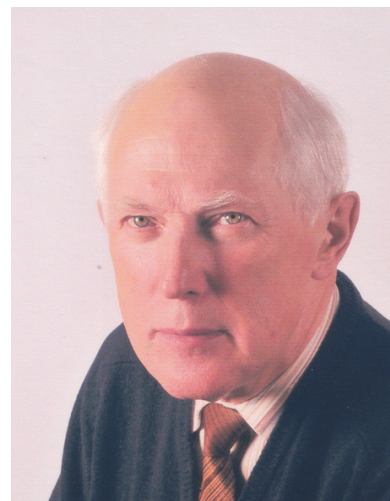
В січні 2010 року вийшло друком 250-те – ювілейне число "Народного здоров'я", відновленого двадцять років тому. У січні 2025 року побачило світ 300 число часопису. За всі роки історії УЛТ і часопису "Н.З." було і є чимало наших активних авторів-медиків, які щиро вболівали і продовжують вболівати за долю УЛТ і часопису.

Сьогодні, у цей складний і визначальний час, коли в державі в умовах триваючої війни відбуваються важливі процеси реформування системи охорони здоров'я, кожний лікар, не тільки член УЛТ, повинен спричинитися до конструктивної праці не тільки в своїй професійній, але і в громадській діяльності. Тому медики підтримують видання свого часопису з метою постійного висвітлення української історії медицини; розповідей про репресованих і забутих українських медиків-вчених та лікарів; інформування щодо утвердження української мови, як державної, єдиної; про національно-патріотичне виховання; про теоретичну, клінічну, профілактичну та соціальну медицину; про висвітлення тем лікарської і християнської етики, деонтології; про громадську позицію лікаря, про медичну освіту.

Найдавніший український часопис "Народне здоров'я" займає та буде займати гідне місце у світі і надалі буде другом українських медиків. Щорічна передплата на нього активно триває як в Україні, так і низці країн світу – всюди, де є українські лікарські товариства.

Автор: Зеновій-Тарас МАСНИЙ

Головний редактор часопису «Народне здоров'я»

Телефони, які мовчать... Про полонених журналістів говорили на Donbas Media Forum

Коли знімаєш трубку телефону на стенді «Дзвінок із полону», чуєш лише тишу. Це мовчання – символ долі тих, хто залишається в російському полоні та в окупації. І саме через це мовчання медіаспільнота має говорити голосніше.

Національна спілка журналістів України представила стенд із мовчазними телефонами на щорічній конференції «Donbas Media Forum», що відбулася 9-11 жовтня в Києві. Доля цивільних журналістів, які перебувають у російському полоні, стала однією з центральних тем форуму.

Стенд вперше було презентовано на акції партнерів НСЖУ до Міжнародного дня зниклих безвісти 30 серпня 2024 року. Він символізує долю зниклих безвісти, полонених і людей, які залишаються в окупації та яких переслідує Росія.

«Ми часто не маємо жодного контакту з тими, хто перебуває в окупації через перешкоди у комунікаціях, глушіння інтернету та неможливість загалом зателефонувати цим людям на окупованих територіях. У нас немає інформації про тих, хто зник безвісти, хто викрадений Росією», – пояснює перша секретар НСЖУ Ліна Куш.

Для багатьох медіа тема полонених колег – болюча реальність. На форумі пролунали особисті свідчення редакторів переміщених медіа, які втратили зв'язок зі своїми колегами.

Мелітопольська журналістка Світлана Залізецька, редакторка «РІА Південь», розповіла про найстрашніший тригер для всієї редакції: в 2023 році двох журналістів видання взяли в полон. Адміністратор телеграм-каналу «РІА Мелітополь» (так тоді називалося видання) Георгій Левченко та журналістка сайту Анастасія Глуховська досі перебувають у російському ув'язненні.

У вересні Георгію присудили 16 років колонії суворого режиму. Анастасію продовжують тримати без жодних звинувачень, і є свідчення, що її катували.

«Коли їх взяли в полон, я не хотіла ні з ким розмовляти тиждень, не могла спати, не могла їсти. Тоді я зрозуміла – без психологічної допомоги я не зможу працювати, а значить, не зможу працювати весь колектив», – ділиться Світлана Залізецька.

Головна редакторка херсонського видання «Кавун» Євгенія Вірлич також взяла участь у форумі. Її команда має унікальний досвід виживання: 4,5 місяці окупації з переслідуваннями, а потім – продовження роботи під постійними обстрілами.

«Ми мали можливість говорити про окупацію. І про те, як говорити про окупацію. Як втримати менталочку редакції, коли навколо літає, свистить, руйнується, окупує – і все руками недосусідів...» – із сумом зазначила журналістка.

НСЖУ представила на форумі виставку дитячих малюнків «Я – з родини журналістів». Серед авторів – діти полонених журналістів, чий роботи стали свідченням дитячої мужності й надії.

Особливо зворушливою стала робота Сафіє Асанової, доньки кримського громадянського журналіста Марлена Асанова, який перебуває за ґратами за політично вмотивованим вироком. Малюнок дівчинки має назву «Слово правди сильніше ґрат» і став символом того, що навіть діти журналістів розуміють: правда завжди перемагає, попри всі перешкоди.

На виставці також показали листівку Стефанії – дочки звільненого фрілансера «Крим.Реалії» Владислава Єсипенка, який відбув у російських

місяцях неволі понад 4 роки за надуманим звинуваченням. Ця робота – свідчення того, що звільнення можливе, що очікування не марні.

Виставка дитячих малюнків стала ще одним способом говорити про полонених журналістів – через очі їхніх дітей, які чекають батьків додому.

«Ми повинні про них пам'ятати і робити все для того, щоб про них знали, щоб їхньою долею опікувалися, робити все для їхнього звільнення, для того, щоб вони знову повернулися до нас, до підконтрольної українській владі частини України», – підсумовує Ліна Куш.

Представники НСЖУ наголосили, що правозахисна діяльність Спілки можлива завдяки підтримці партнерів: Civil Rights Defenders (CRD), Fondation Hirondelle, Institute for Regional Media and Information (IRMI) та багатьох інших.

Конференція «Donbas Media Forum» нагадала медіаспільноті: поки журналісти перебувають у полоні, їхні колеги не мають права мовчати. Кожна історія, кожне прізвище, кожне нагадування про полонених – це крок до їхнього звільнення.

Презентуючи стенд «Дзвінок із полону» на «Donbas Media Forum», НСЖУ прагнула привернути увагу до тих, хто не може самостійно про себе розповісти. Як влучно описала значення інсталяції Євгенія Вірлич: «Експонат на виставці промовистий. Крайній за всі слова».

Автор: Максим Степанов, інформаційна служба НСЖУ

«Сторінки надії»: коли слово тримає на передовій

У межах Donbas Media Forum відбувся показ документального фільму «Сторінки надії», створеного Національною спілкою журналістів України. Це історія про газету «Трудова слава» з прифронтового Оріхова на Запоріжжі та її редакторку Світлану Карпенку — людей, які продовжують нести слово навіть під обстрілами.

«Коли журналіст приїжджає на прифронтові території, там чекають не лише газету — чекають саме журналіста, якому можна розповісти про проблеми, просто поговорити», — розповів Євген Червко головну ідею фільму.

інформаційна служба НСЖУ

Сумуємо...

Він був майстром, своєї справи. Член Національної спілки фотохудожників та НСЖУ, художник Міжнародної федерації фотомистецтва (AFIAP) — Йосип Марухняк залишив по собі багатий творчий спадок.

Багато років він працював фотокореспондентом, зокрема у газеті «Завільну Україну». Його стиль вирізнявся глибиною та спокоєм: він був тим «непомітним спостерігачем», який вмів побачити суть людини у складних психологічних портретах.

Йосип Марухняк завжди ретельно продумував кожен кадр, поєднуючи візуальний образ із влучним словом, аби глядач міг не просто побачити, а й відчути епоху. Світла пам'ять.

Ярослав Фейло народився у м. Бродях на Львівщині. Навчався у Бродівській середній школі №1. У 1970-1975 рр. — студент факультету журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка.

У 1975-2002 рр. працював у Львівській обласній державній телерадіокомпанії. Автор близько 100 документальних телефільмів на теми національно-патріотичного відродження, книги спогадів «Телевізії Ярослава Фейла», циклу публіцистичних статей про сучасний стан українського телепростору. Був редактором газети «Львівщина медійна», наукового журналу «Агронаука і практика».

Автор та ведучий багатьох телепроектів: «Аргументи» (спільно з Ігорем Гуликом), Студія «С», «Суспільний діалог», «Слово депутата», «Спадщина», продюсер проекту «Вічне джерело», організатор та ведучий телепрограм «Стрітенські зустрічі», «Яблунова ялинка», телеверсій «Святими місцями світу», численних телемарафонів.

Упродовж багатьох років викладав журналістику у Центрі творчості дітей та юнацтва Галичини та в медіа-центрі Львівської політехніки.

Лауреат обласної премії імені В'ячеслава Чорновола в номінації «Журналістика і публіцистика» та премії Львівської обласної організації Національної спілки журналістів України «Сучасність» імені Володимира Здоровеги.

Нагороджений Золотою медаллю української журналістики.

Був членом громадської організації «Відродження Знесіння».

Помер Ярослав Фейло 8 грудня 2022 р. у м. Львові. Похований у м. Бродях.

“Великі Мости: останній політ принца Губертуса”

27 листопада 2025 року у видавництві “Прінтту” (м. Київ) була надрукована книга “Великі Мости: останній політ принца Губертуса”. Її автор місцевий краєзнавець, вчитель Реклинської школи (Шептицький район) Гоман Роман Володимирович. Тема книги важлива, оскільки розповідає життя і трагічну смерть дуже цікавої особистості.

Оберлейтенант Губертус, Спадковий принц Саксен-Кобург-Готський, був нащадком однієї з найвпливовіших королівських династій Європи, тісно пов'язаної з британським і шведським престолом. Його життя розгорнулося на тлі занепаду аристократії та її фатального союзу з нацистським режимом.

Ця книга — комплексне біографічне дослідження, яке вперше детально розкриває життєвий шлях принца — від його народження у родовому замку та сімейних зв'язків із європейською елітою, до служби в лавах Люфтваффе, яку він виконував попри свою особисту опозицію до Гітлера.

Кульмінацією розповіді стає трагічна загибель Губертуса 26 листопада 1943 року біля Великих Мостів на Львівщині. Автор, ґрунтуючись на архівних матеріалах та пошукових експедиціях, відновлює не лише політичний резонанс його смерті, але й встановлює факт його героїзму.

Монографія пропонує глибокий погляд на долю людини, яка опинилася на перетині династичного обов'язку, військової честі та жорстокої ідеології Третього Райху, заповнюючи одну з найменш відомих сторінок історії Другої світової війни.

Текст книги доповнює 154 ілюстрації. У виданні використано 92 джерела — монографії, статті, архівні документи, інтернет-джерела та спогади очевидців подій.

Книга розрахована на істориків, військових дослідників, краєзнавців, а також широке коло читачів, які прагнуть вивчати долі європейської аристократії та білі плями Другої світової війни.

Дослідження біографії принца Губертуса стало можливим після дослідження місця катастрофи літака принца Губертуса, яке здійснила двічі у 2025 році пошукова команда у складі: Андрій Кір'янов (Львів), Віктор Сус (Стрий), Володимир Петрик (Львів), Олеся Магадова (Тернопіль), Володимир Новіков (Самбір), Євген Ліпатов, Назарій Хоменяк, Петро Воробець, Богдан Заморило (Львів), Годісь Михайло (Великі Мости).

Пошуківці, завдяки знайденим решткам, встановили, що такі був кур'єрський літак Хайнкель 111, на борту якого був спадковий принц.

Пошукова команда неподалік місця падіння літака.

Історія про загадкову смерть Губертуса і місце дослідження падіння його літака зацікавила Ігоря Федоровича Давиденка — члена правління Національної спілки журналістів України, керівника журналістського бюро розслідувань, члена ГО “Антикорупційний контроль”, а також заступника редактора газети “Оса”.

Перебуваючи Великих Мостів він зустрівся із паном Годісом Михайлом, який кілька раз допомагав команді із пошуку місця катастрофи. Історія принца Губертуса його вразила. Спільно з дружиною Сізовою Наталією (працівниця музею етнографії народного промислу, м. Львів) він загорівся бажанням надати історії загибелі принца Губертуса більшого освітлення в пресі, адже про цю неординарну подію мало хто знає в Україні.

Ігор Давиденко та Андрій Риштун

В першу чергу журналіст вирішив встановити пам'ятний хрест на місці трагедії. Для цього звернувся по допомогу до начальника Західного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства Дейнеки Анатолія Михайловича. Останній дав свою згоду і доручив лісничому Великомоствіського лісництва Грицаку Володимирі Миколайовичу посприяти пану Ігорю у реалізації його проекту.

23 вересня 2025 року на території падіння літака, що десятиліттями залишалася недоторканою, лісничий спільно з помічниками заходився розчищати ділянку від численних кущів, порослі та сухого хмизу. Це був трудомісткий і важливий етап відновлення пам'яті, який до того ж довелося робити вручну, без допомоги техніки. Попрацювати довелося добряче, адже місце, яке довгий час перебувало у забутті, нагадувало справжні хащі, що приховували місце трагедії.

Після розчищення було встановлено дубовий хрест, що відтепер маркує точне місце катастрофи та загибелі принца. Цей хрест власноруч виготовив майстер лісу Леськів Роман Андрійович. Зі заздалегідь підготовлених, міцних соснових дощок по периметру встановили охайний паркан (стовпці у паркані теж дубові), чітко окреслюючи межі меморіальної зони. Крім цього, лісництво планує продовжити комплексний благоустрій території. У найближчих планах — створення естетичних клумб та висадження декоративних дерев ялини навколо місця падіння, що з часом перетворить цю неприступну ділянку лісу на упорядкований та гідний меморіальний куточок.

23 листопада відбулося освячення меморіального хреста на місці загибелі Губертуса. Табличку з іменем загиблого придбав Ігор Давиденко. Освячення здійснили капелани в/ч 22418 о. Тарас Тимчишин і о. Василь Жданянчин.

Саме Ігор Давиденко звернувся до автора книги з ідеєю її написання, активно допомагав у комунікації з багатьма людьми, які доклали зусилля аби історія загибелі спадкоємця Саксен-Кобург-Готського дому не була забута і стала доступною для широкої громадськості.

Ділянка, де обірвалося життя наслідного принца Губертуса Саксен-Кобург-Готського, перестала бути простою лісовою територією. Її значення відтепер подвійне: на світовому рівні вона є матеріальним свідченням трагедії, що торкнулася європейської династії та стала епізодом Другої світової війни, виводячи локальну історію на міжнародну арену. На місцевому ж рівні вона є символом відповідальності та зрілості місцевої громади, яка взяла на себе місію повернення цієї пам'яті.